

Litteratur.

Ch r. A. B u g g e : *Fra min Fængselstid. Tretten Aar blandt Forbrydere.* Kristiania 1916.

Denne Bog af Præsten ved Bodsfængslet i Kristiania, Dr. theol. Bugge, tilsigter dels at give Skildringer af Forbryderlivets Inderside under Strafudstaaelsen, Sindets og Viljelivets Udvikling herunder, dels at vise Genrejsningen, dens Chancer og Vanskeligheder for den, der har udstaaet sin Straf. I sidstnævnte Henseende rummer Bogen en Række Levnedsskildringer, mest belyst ved Breve til Forfatteren fra tidligere Fanger, der har brudt eller kæmper for at bryde sig en ny Livsbane. I førstnævnte Henseende foreligger der en Mængde Betragtninger og Iagttagelser angaaende Straffens Iværksættelse og Virkninger, der frembyder stor Interesse for alle, der beskæftiger sig med den straffende Retshaandhævelse; Litteratur om dette Emne har vi i Norden ikke meget af, og man maa være taknemlig for Bidrag fra en Mand, der, som Forfatteren, forener lang Erfaring med levende Interesse for og Forstaaelse af Fængselsembetsmandens Opgave og Gerning. Livlig skrevet og personlig farvet er Bogen derhos en for Almenheden fængslende Læsning.

Bodsfængslet, hvor jo Straffe, svarende til dansk Forbedringshusarbejde, udstaaes, er anlagt paa gennemført Isolation ved Celleophold Dag og Nat med en Varighed af indtil 4 Aar. Forf. underkaster Spørgsmaalet om Isolationens Gavnlighed en ret indgaaende, paa Erfaringer bygget Drøftelse og fremhæver, at den ved Gennemførelse i ensidig Strengthed frembyder saadanne faretruende Mangler, at den ikke bør fortsættes gennem et længere Tidsrum end 2½ Aar, idet den ellers næsten altid virker nedbrydende. Den virker paa Sindet med et vældigt Tryk, først næsten overvældende, dernæst ved Tilvænningen mildere og samtidig efter sin Bestemmelse: til Bod og Opgør med Samvittighed og

Pligter overfor Samfundet. Men strækkes den over for lang Tid, virker den udmattende, afsløvende, saa at Aandslivets Springfjedre taber deres Spændkraft, Modløshed indtræder, og der bliver Fare for, hvad Forf. i en anden Sammenhæng kalder Opløsning af Sjælelivets Konsistens. Derfor maa der foruden en ikke altfor lang Udstrækning af Isolationen sørges for en Mildning af den, medens den opretholdes: Masker bør ikke benyttes under Fangernes Færden i Anstalten, Undervisning skal ske udenfor Cellen, og der bør være Adgang til Udførelse af visse Arbejder i Anstalten, der kræver fleres Samvær. Fornuftig indrettet og begrænset viser Isolationen for Forfatteren som praktisk Fængselsmand hurtig sine gode Virkninger, særlig som læmmende Vildskab og Trods og fremkaldende en Syslen med Tanker og Betragtninger, der fører til den gavnlige Selverkendelse. Men samtidig bevirker Isolationen under sit videre Forløb, at Fangerne faar et mere barnligt Præg, at de opfyldes af naive Glæder og Sorger, Ønsker og Forhaabninger, og denne Barnlighed fremkalder atter let en formaalsløs Egensindighed og Haardnakkethed, netop som den findes hos Born. Fængselspædagogen maa da søge at undergive disse Voksne en Borneopdragelse, paa en Maade altsaa begynde forfra med dem og søge at indpode dem en Viljekraft, der rækker udover det øjeblikkelige og afløser den Slaphed, som brutt Trods eller Vildskab har efterladt. Forf. fremhæver endvidere den overordentlige Saarbarhed og Modtagelighed for Indtryk, som en Tids Isolation fremkalder hos Fangen, og som gør det til en Ulykke, naar der til en saadan Fange fra hans Hjem eller Paarørende kommer Breve med Bebrejdelser eller daarlige Nyheder; i sin Ænsomhed og sin uligevægtige Tilstand lader Fangen de modtagne Indtryk vokse sig stærkere og betydningsfuldere; end der objektivt er Grund til, og Forf. har set svære psykiske Kriser som Følge heraf. Atter her maa Isolationen brydes ved forstaaende og forklarende Samtale med Fængslets Funktionærer, der kan sætte Sagen i det rette Lys for Fangen; der advares derfor stærkt mod at give Breve til Fangerne et Indhold af den nævnte Art.

Forf. betoner, at han ikke som Præst sætter egentlig Bodsprædiken overfor den enkelte Fange som sit første og egentlige Førmaal. Han er Sjælesørger, men for en Menighed af Fanger, der har Brug for en aandelig Rejsning i Almindelighed, ikke blot i religiøs Henseende. Naar dette Ar-

bejde er indledet og synes at have Held, bliver det for ham Tiden til at søge at fremkalde den religiøse Syndserkendelse. Og det fremgaar som hans Hovedsyn, at saaledes maa enhver, der har en speciel Gerning paa en Strafanstalt, først og fremmest føle sig som Fængselspædagog i Almindelighed og have denne Opgave med i hele sit Virke. Det fremhæves, at der maa vises den fangne Forbryder Respekt og Hensynsfuldhed i Analogi med *Quintilians* Grundsatning: »maxima debetur pueris reverentia«. Forbryderen er eller føler sig æreløs, derfor saa meget mere saarbar, moralsk hudløs; vil man ikke støde ham fra sig eller bringe ham til Trods, maa denne Hudløshed anerkendes som en Kendsgerning; Huden maa skaanes, og samtidig maa den søges helet og styrket, og dette sker kun ved, at man viser Fangen Respekt og Hensyn. Dette er ikke sentimental Forbrydervenlighed, men simpelthen rigtig Methode, fordi anden Fremgangsmaade gør Paavirkningen resultatløs.

I et af Bogens Afsnit beskæftiger Forf. sig med de forskellige Grupper af Forbrydere, saaledes som de har tegnet sig for ham gennem Erfaringerne i Fængslet. Til dem, man maaske kan kalde fødte eller snarere prædestinerede Forbrydere, regner han ikke blot sindssyge og sindssygelige Fanger, men hele Gruppen af de »minderwertige«, dem, han karakteriserer som smaaevnede, kraftløse, energifattige, initiativlamme, unormalt klodsede baade i Handling og Orienteringsevne, enten nu denne Habitus skyldes tarvelig Arv, Sygdomme, Underernæring eller alt dette i Forening. Disse Mennesker bør efter hans Mening lige saa lidt som de egentlig sindssyge komme i Strafanstalter, men for en Dels Vedkommende anbringes under Forhold, svarende til Kolonier for arbejdsføre Epileptikere. I Strafanstalten hoster de selv ingen varig Gavn, og de virker stærkt hæmmende for Anstaltens Arbejde med det fuldt normale Belæg; der burde være en ordentlig og systematisk Mentalundersøgelse, der kunde skille Fængslet af med denne Dødlast. Forf. har i en tidligere offentliggjort statistisk Studie*) hævdet, at c. 5 % af Fangerne er sindssygelige, hertil kommer efter hans Erfaring en mindst lige saa høj Procentdel »minderwertige«, saa at mindst en Tiendedel af Belæget er Personer, som ikke hører hjemme i en Strafanstalt. Af Resten er Størsteparten

*) Nordisk Tidsskrift for Fængselsvæsen og praktisk Strafferet 1909, p. 121 ff.

Milieuforbrydere, ikke mindre end 70 % af det samlede Tal udgør »Bundfaldet« fra Bastø og de øvrige tvungne Skolehjem for forsømte Børn. Blandt de Grupper, hvor Fængselspaavirkningen har bedst Udsigter til at bære Frugt, nævner Forf. efter sine Erfaringer Drabsmændene og Legemskrænkerne, herunder de Sædelighedsforbrydere, hvor en blodfuld Natur er gaaet over Optugtelsen, uden at der foreligger Perversion eller anden Abnormitet, samt Bedragerne og Falsknerne.

I et Kapitel om Udbyttet af Fængselslivet og Forbrydernes Færd efter Løsladelsen kommer Forf. ind paa de Vanskeligheder, der møder, naar Frihedstimen slaar: Først det farlige ved Mødet med de daarlige Kammerater fra forhen, der har holdt Regnskab med Tiden og ofte staar ved Porten for at modtage den løsladte med samt hans opsparede Arbejdspenge og indfange dem og ham til Svir og daarligt Liv igen. Dernæst, hvis dette Skær klares, den svigtende Tillid til den løsladte hos Almenheden, der nok kan føle »Forbrydervenlighed« mod Fangen, men glemmer den overfor den løsladte, hvem den romantiske Duft fra Retsforhandlingens og Avisreferaternes Tid imidlertid er gaaet af; ikke mindst blandt dem, der beskæftiger sig med legemligt Arbejde, er der stærk Uvilje mod at faa løsladte Fanger ind som Værkfæller. Forf. citerer en Skildring i saa Henseende, forfattet af en straffet Mand, hvor det bl. a. hedder: »Det er først nu, at Straffen rigtig begynder at virke, og man faar at føle, at det ikke er saa let at løsrive sig fra en engang overgaaet Dom, som det er at kaste Fangetrøjen«. Ligesaa uheldigt har det hidtil været for de paa Prove løsladte i Norge, idet Omsorgen for og Tilsynet med dem har været overladt Politiet, hvis Opgave naturligt bliver en Kontrol, der mere sigter paa at betrygge Samfundet mod dem end at værne og støtte dem overfor Samfundet*). Og dog er en Omsorg for løsladte, en »Efterkur« i Helbredelsen for Forbryderiskhed, som Forf. træffende udtrykker sig, et saa overordentlig vigtigt Punkt i hele Straffeproblemet. Det sidste Afsnit i Bogen omhandler Foreningen »Zoar« i Kristiania, der er stiftet af en tidligere Fange og med tidligere Fanger som Medarbejdere driver kristelig og social Mission blandt andre løsladte og dybtsunkne Personer og søger at

*) I den nyere Tid er man i Norge begyndt at virke for, at dette Tilsyn, som i Danmark, kan overgaa til Fængselselskaberne, jvfr. dette Tidsskrifts V. Aargang, p. 350.

drage dem ind i sin Kæde, idet den i Lighed med Frelsens Hær søger dem, der — for at bruge Forf.s Ord — »er ned-sunkne i den Sammensætning af haabløs Armod og indovet Last, som er Forbrydelsens mest udsøgte Jordsmon«.

Foruden det Indhold, som Bogen efter ovenstaaende har, tegner den ved sin Tone og sin Undergrund Billedet af sin Forfatter som den kyndige, varmtfølede, idérige og oplagne Fængselspædagog, af den Type, der først giver et Straffesystem Liv og Indhold. Det gælder om Straffuldbyr-delsen i højeste Grad, at Systemets Udførelse er næsten vigtigere end Systemets Art. Og Læseren føler, at Dr. Bugge er den rette Mand paa sin Plads.

O. Haack.
